

Handleiding VersVoko

ASEED Europe november 2012

Inhoudsopgave

Introductie.....	2
Lekker en gezond eten uit de buurt	2
Hoe een VersVoko opzetten?.....	2
1. Informatie inwinnen.....	3
2. Deelnemers werven en een lokale informatie-avond organiseren.....	3
Uit hoeveel deelnemers bestaat een VersVoko?.....	4
3. Lokale producenten en criteria.....	4
Criteria voor het beoordelen van leveranciers.....	5
– Productiewijze.....	5
– Afstand tot het VersVoko.....	6
– De prijs van een product	6
Is een VersVoko vegetarisch?.....	7
4. Bestellingen organiseren.....	8
Regelmaat van de bestellingen.....	9
Bestelprogramma's.....	9
Bestellingen ophalen of ontvangen.....	10
5. Betalingen.....	11
Geldbuffer opbouwen.....	11
6. Taakverdeling.....	11
7. Financiële en juridische aspecten.....	12
Belasting.....	12
Vennootschapsbelasting.....	12
Omzetbelasting ofwel BTW.....	13
Rechtsvorm.....	13
Vereniging.....	13
Stichting.....	14
Aan tafel!.....	14
Achtergrondinformatie landbouw – waarom een VersVoko?.....	15
Milieu.....	15
Landbouw en Klimaatverandering.....	15
Diversiteit en variatie op tafel: goed voor biodiversiteit.....	17
Genetisch Gemodificeerde Organismen (GGO's).....	18
VersVoko zijn op het gebied van natuur en milieu goed voor:.....	18
Sociale gevolgen.....	18
VersVoko dragen bij aan een sociale landbouw:.....	20
Economische gevolgen.....	21
VersVoko's dragen bij aan de lokale economie:.....	22
Voedselzekerheid en Voedselsoevereiniteit.....	22
Bijlagen.....	24
Bijlage 1: Voorbeeld criteria – gebaseerd op de criteria voor producenten van de VokoMokum VersGroep	24
Wat is ASEED Europe?.....	26

Introductie

Lekker en gezond eten uit de buurt

Voor je ligt de handleiding over hoe je een VersVoko kunt opzetten. Het eerste deel bevat een aantal stappen die gezet moeten worden om van start te kunnen gaan. Daarna is er een deel met wat achtergrondinformatie over het waarom van een VersVoko.

Omdat je deze handleiding hebt aangevraagd weet je waarschijnlijk al wel wat een VersVoko is: een vers-voedsel-kollektief van consumenten die gezamenlijk hun verswaren, zoals groente en fruit inkopen bij duurzame boeren uit de buurt. VersVoko is een project van ASEED Europe. ASEED is het project begonnen, omdat we een praktisch alternatief voor het huidige voedsel -en landbouwsysteem willen bieden. Zie voor meer informatie www.versvoko.nl.

Je kunt verschillende redenen hebben om een VersVoko te willen opzetten. Eén ervan is, omdat je graag kennis wilt maken met de boeren uit de buurt. Als de boer een winkel heeft, zou je daar ook je boodschappen kunnen gaan halen. Maar een VersVoko gaat net een stapje verder en heeft een aantal bijkomende voordelen. Bij een VersVoko kun je in de regel bij meerdere producenten in één keer bestellen waardoor het aanbod groter is. Daarnaast is het vervoer efficiënter wanneer je niet alleen je eigen boodschappen, maar ook die van je buurtgenoten meeneemt, al heb je maar één leverancier. Ten slotte is er een sociaal aspect. Een VersVoko is een sociaal gebeuren, omdat je deze met zijn allen draaiende moet houden. Om in de praktijk te zien hoe een VersVoko werkt, kun je het beste bij een bestaand kollektief op bezoek gaan. Kijk voor een actueel overzicht van actieve VersVoko's op onze website: <http://www.versvoko.nl/index.php/lokale-groepen.html>.

Hoe een VersVoko opzetten?

Iedereen kan, samen met anderen, een VersVoko beginnen of zich bij een bestaand initiatief aansluiten. Bij het opstarten van een VersVoko zijn een aantal stappen nodig die hieronder beschreven staan. De stappen zullen niet per se in de volgorde plaatsvinden zoals ze hier staan, omdat het afhankelijk is van de

situatie welke stap wanneer genomen wordt.

1. Informatie inwinnen

Als je een VersVoko wilt gaan opzetten, zijn er een aantal dingen belangrijk om uit te zoeken. Met wie zou je een VersVoko op kunnen zetten? Waar zitten de boeren? Wat voor producten kunnen deze boeren leveren? Leveren ze ook aan (groepen) particulieren? Welke organisaties zitten er bij je in de buurt die zich bezig houden met stad-land relaties of met milieu? Via deze organisaties kun je informatie inwinnen en misschien deelnemers werven voor een VersVoko.

Hulp van ASEED: ben je op zoek naar boeren of heb je andere vragen voordat je aan de slag wilt gaan dan kun je altijd een email sturen aan versvoko@aseed.net.

2. Deelnemers werven en een lokale informatie-avond organiseren

Een VersVoko bestaat uit een groep mensen die gezamenlijk bestellen en de taken onderling verdelen. Als je nog geen groep mensen hebt of als die groep nog te klein is, dan is het vinden van geïnteresseerden/deelnemers een goede tweede stap. Deelnemers kun je op verschillende manieren proberen te vinden. Je kunt beginnen met zoeken in je eigen kennis -en vriendenkring. Daarnaast kun je bij de gevonden organisaties die zich bezig houden met milieu of landbouw, bijvoorbeeld een milieuwerkgroep van het buurtcentrum, proberen deelnemers te vinden. Je kunt ook een advertentie plaatsen in een lokale krant, flyers verspreiden in bijvoorbeeld bibliotheken en in de bus doen bij mensen of op een regionale markt gaan staan. Dit laatste was voor verschillende VersVoko's een goede manier om nieuwe mensen aan te trekken.

Wat ook goed werkt, is het organiseren van een informatie-avond, bijvoorbeeld een workshop met een diner van lokale producten, waarbij je wat meer informatie geeft over VersVoko en waarom je deze wilt opstarten.

ASEED heeft algemene VersVoko-posters en -flyers die je kunt aanvragen, zodat

je het idee van VersVoko kunt verspreiden. Hierop kun je dan specifieke informatie over je eigen initiatief zetten of over de informatie-avond, zie <http://www.versvoko.nl/index.php/materialen.html> voor een voorbeeld.

ASEED kan je helpen bij het organiseren van een informatie-avond, door bijvoorbeeld als spreker aanwezig te zijn, en we kunnen we helpen bij de promotie.

Uit hoeveel deelnemers bestaat een VersVoko?

Een VersVoko bestaat minstens uit 15 mensen. Het gewenste aantal hangt van de lokale situatie en de mening van de deelnemers af. Als je een boer zijn of haar volledige inkomen uit het VersVoko wilt laten halen, dan kan het aantal gewenste deelnemers flink oplopen.

Uit de praktijk blijkt dat 15 individuen of 12 gezinnen minimaal nodig zijn om een VersVoko draaiende te houden. Ook in België is het gemiddelde aantal deelnemers van een Voedselteam 12 huishoudens. Zo kun je nog op efficiënte wijze vervoer regelen en zijn er genoeg mensen die de taken behorend bij een VersVoko op zich willen en kunnen nemen.

Er is wellicht ook een maximum aan het aantal mensen. In Amersfoort bijvoorbeeld, is men van mening dat een VersVoko van meer dan 100 deelnemers zou moeten splitsen om de onderlinge band tussen de deelnemers en het gedeelde verantwoordelijkheidsgevoel te waarborgen. De initiatiefnemers van Goei Eete, een Tilburgse website waar mensen bestellingen kunnen plaatsen bij lokale boeren, wilden pas echt van start gaan bij 200 deelnemers, zodat de boeren er ook echt een goed inkomen aan kunnen overhouden.

Er zijn dus verschillende meningen over hoe groot een VersVoko zou moeten zijn. Het is het beste om binnen je eigen groep hierover een besluit te nemen en na te denken over hoe je met groei omgaat.

3. Lokale producenten en criteria

Om groente, fruit en andere verswaren te kunnen kopen, heb je producenten nodig. Een lijst van alle gecertificeerde biologische boeren kun je vinden op de

website van SKAL: www.skal.nl. Dit zijn echter niet allemaal boeren die ook aan particulieren willen leveren. Via de website Van Eigen Erf kun je boeren vinden die in ieder geval wel direct aan particulieren verkopen: www.vaneigenerf.nl. Deze boeren zijn gewend om kleine hoeveelheden te leveren en direct met consumenten te communiceren.

Bedenk, voordat je contact opneemt met een producent wat je van de producenten wilt weten: hoe vaak zou je kunnen/willen afnemen, welke producten zou je willen bestellen, hoeveel denk je ongeveer af te gaan nemen, etc. De meeste boeren houden niet van onnodig overleggen. Het is belangrijk dat je met een concreet voorstel aankomt.

Criteria voor het beoordelen van leveranciers

De deelnemers van het VersVoko bepalen zelf bij wie de verswaren worden ingekocht en welke criteria belangrijk zijn voor het kiezen van de producenten. De twee belangrijkste criteria zijn: productiewijze en afstand tot het VersVoko.

– Productiewijze

De productiewijze moet duurzaam zijn: ecologisch verantwoord, sociaal en goed voor de lokale economie. Maar wat houdt 'ecologisch verantwoord' precies in? Eén van de opties is biologische landbouw. Voor de biologische landbouw zijn er officiële richtlijnen, die bepaald worden op nationaal en Europees niveau. Op basis daarvan stelt de organisatie SKAL in Nederland regels en standaarden op en gaat ze na, of bedrijven die een bio-keurmerk willen ontvangen, die regels naleven. Zowel de Europese als de Nederlandse regelgeving is te vinden op de website van SKAL: www.skal.nl.

'Biologisch' betekent niet automatisch 'kleinschaligheid', 'veel diversiteit' en 'weinig transport'. Het kan bij een biologisch telend bedrijf ook gaan om een groot bedrijf met monocultuur-teelt. En dan is 'biologisch' niet per se beter dan 'gangbaar'.

Naast biologische landbouw zijn er andere methoden van duurzame landbouw, zoals het toepassen van de principes van de agro-ecologie, de permacultuur of de biologisch-dynamische teelt¹. Waar je als kollektief voor kiest, is aan jullie zelf.

---

¹ Zie voor een beknopt overzicht pagina 14-16 in de ASEED-brochure 'Op weg naar voedselsoevereiniteit', [http://www.aseed.net/pdfs/Brochure_Op_weg_naar_voedselsoevereiniteit_\(ASEED\).pdf](http://www.aseed.net/pdfs/Brochure_Op_weg_naar_voedselsoevereiniteit_(ASEED).pdf)

Je kunt, naast ecologische criteria, ook sociale en economische criteria opstellen, en op zoek gaan naar producenten die op basis van die criteria telen en die je vertrouwt. Als voorbeeld staan, achterin deze handleiding, de criteria die de Vergroep van het Amsterdamse VokoMokum hanteert (bijlage 1).

– *Afstand tot het VersVoko*

VersVoko's nemen verse producten, zoals groente en fruit, af van lokale boeren. Maar wat is eigenlijk lokaal? In het Transition Town handboek² wordt een voorbeeld gegeven hoe een duurzaam voedselsysteem eruit zou kunnen zien, berekend voor Londen. Een diagram toont welk percentage voedsel lokaal geproduceerd en welk percentage geïmporteerd moet worden om te komen tot een dieet met weinig CO₂ uitstoot (Zie: <http://transitionculture.org/wp-content/uploads/phdfood22.jpg>). Wat een juiste afstand is voor lokaal voedsel hangt af van de lokale omstandigheden zoals welke boeren in de buurt zijn en wat voor eetwensen mensen hebben. Voor VersVoko zijn er twee uitgangspunten: duurzaam geproduceerd en het liefst leverbaar binnen een straal van 20-50 kilometer. Transport moet ook efficiënt worden georganiseerd; dat kan bijvoorbeeld door langs zo veel mogelijk boeren te reizen en door het volladen van een auto.

Je kunt deze twee uitgangspunten als richtlijn hanteren, maar het hangt van je situatie af of dit mogelijk is. Zo kan het zijn dat niet aan beide criteria wordt voldaan, omdat er binnen een omtrek van 50 km geen of onvoldoende strikt biologische boeren te vinden zijn. Misschien zijn er in de omgeving alleen maar melkveehouders te vinden en geen tuinders. Het is dan aan het VersVoko-deelnemers om te bespreken wat men belangrijk vindt en van welke boeren men wil afnemen. Hierbij kunnen persoonlijk contact en kwaliteit ook een rol spelen.

Hulp van ASEED: Als je vragen hebt over het opstellen van criteria kun je contact opnemen met ASEED. Ook kan ASEED helpen met het organiseren van een workshop over de criteria die je kunt hanteren voor de producenten waarmee je wilt gaan werken.

– *De prijs van een product*

Naast de criteria over afstand en productiewijze is er nog een ander punt waar je als VersVoko over kunt nadenken: de prijs van een product. Je wilt dat een boer een eerlijke prijs voor zijn product krijgt, zodat hij of zij goed rond kan komen en niet onder de kostprijs hoeft te verkopen. Je wilt ook dat de producten voor

² <http://www.hitte.nu/transitie.html> hier is het boek te bestellen en zijn de hoofdstukken apart te downloaden.

mensen met een lager inkomen toegankelijk zijn, dus de prijs moet ook niet te hoog zijn. In de regel is de prijs van een product afhankelijk van de prijzen die de groothandel er voor geeft. Dit betekent dat de prijs nog steeds afhankelijk is van de markt, terwijl dit eigenlijk niet zou hoeven. Nu is het voor deelnemers van een VersVoko en de boer lastig om tot een (onafhankelijke) prijsafpraak te komen. Het is namelijk niet – zoals bij een CSA (*Community Supported Agriculture*, ook wel Pergola-associatie genoemd) – gegarandeerd dat de deelnemers garant staan voor (een deel van) het inkomen van de boer. Voor de betrokken boeren is een stabiele VersVoko-groep en een gegarandeerde afname van producten wel belangrijk. Als je wilt dat de boer niet alleen aan je VersVoko levert als hij of zij wat over heeft, dan is het nodig hiervoor extra te zaaien en te planten. Dan is het niet goed voor de relatie als je de boer met zijn oogst laat zitten omdat je toch liever ergens anders bestelt of omdat deelnemers aan de VersVoko even geen zin hebben in de aangeboden groente.

Een alternatief is dat de producent de consument (lees: de VersVoko-deelnemers) de prijs laat bepalen voor de geleverde producten op basis van een vrij te bepalen donatie. Dit kan hogere, maar ook lage prijzen opleveren, en is daarom een groot risico voor boeren. Bij Vokomokum werden soms producten aangeboden voor een donatie, en dat bleek minstens zoveel op te leveren als wanneer producten een vaste prijs hadden.

Wellicht besluit je dat de prijzen die de producenten rekenen voor producten prima zijn en dan hoef je hier binnen je VersVoko niet meer over te discussiëren. Maar het is wel een punt van belang, als je een VersVoko ziet als stap om naar voedselsoevereiniteit (meer hierover op pagina 22) te streven. Daarom is het goed om het in je achterhoofd te houden.

Is een VersVoko vegetarisch?

Een belangrijke reden om lokaal in te kopen bij duurzaam producerende boeren is om zo min mogelijk bij te dragen aan de enorme hoeveelheden fossiele brandstoffen die worden gebruikt om ons voedsel te produceren, te verwerken en te transporteren. Door minder verpakkingen, transport en minder energie te gebruiken tijdens de productie kun je met je VersVoko aan een vermindering van de uitstoot van de hoeveelheid broeikasgas meewerken. Een andere manier om je energieverbruik - en daarmee de uitstoot van broeikasgassen - te

verminderen, is door rekening te houden met wat je eet. Uit een recent Amerikaans onderzoek blijkt dat de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen voor het grootste deel afhangt van wat je eet.³

Zo dragen vlees- en zuivelproductie voor een groot deel bij aan de uitstoot van broeikasgassen. Ten eerste omdat er via het veevoer veel plantaardige energie 'verloren' gaat. Het grootste verlies vindt plaats bij de runderteelt. Het eten van vis en kip⁴ in plaats van rundvlees of zuivel zou al een verschil kunnen maken. De grootste winst wordt echter behaald door zoveel mogelijk plantaardig te eten.⁵

Ten tweede komt het meeste veevoer van heel ver weg, zoals soja uit Zuid-Amerika. Het transport en ook de omzetting van oerwoud, savanne -en moerasgebieden in landbouwgrond zorgt voor toename van de broeikasgasuitstoot. Dat laatste heeft ook grote gevolgen voor het milieu en voor de inheemse inwoners. Ook worden veel kleinschalige boeren met geweld van hun land verdreven om plaats te maken voor grootschalige productie van veevoer. Daarnaast wordt voor de productie van vlees en zuivel veel water gebruikt.

Ook het dierenwelzijn kan een factor zijn om te overwegen een vegetarische of zelfs veganistische Versvoko te starten. Bij biologische bedrijven is het dierenwelzijn weliswaar vaak beter dan bij gangbare bedrijven, maar ook hier geldt dat voor de productie van melk of eieren de mannelijke en oudere dieren worden gedood.

Binnen je eigen VersVoko is het daarom goed om na te denken of, en op welke manier, vlees en zuivel binnen het assortiment vallen.

4. Bestellingen organiseren

Bestellen bij de boer kan op verschillende manieren. Sommige boeren hebben daarvoor een website, anderen emailen een bestellijst door. In het algemeen is er

3 www.cit.cmu.edu/media/press/2008/pr_08_apr18a.html Zie voor meer compleet overzicht <http://www.hln.be/hln/nl/2624/Planet/article/detail/1070764/2010/02/22/Vleesvrij-dieet-doet-CO2-uitstoot-het-meest-dalen.dhtml>

4 Al kleven aan het eten van vis weer andere nadelen, zoals het vernietigen van het ecosysteem door overbevissing zie bijvoorbeeld <http://theblackfish.org/>.

5 www.cit.cmu.edu/media/press/2008/pr_08_apr18a.html Zie voor meer compleet overzicht <http://www.hln.be/hln/nl/2624/Planet/article/detail/1070764/2010/02/22/Vleesvrij-dieet-doet-CO2-uitstoot-het-meest-dalen.dhtml>

per bestelronde een overzicht van de boer nodig waarin staat welke producten besteld kunnen worden en hoeveel deze kosten. Vervolgens geven alle deelnemers van het VersVoko door hoeveel ze van welk product willen bestellen. Dit wordt per product bij elkaar opgeteld en doorgegeven aan de boer. In het geval van VersVoko Groningen wordt bestelsoftware van de producent zelf gebruikt. Voor Voedselkollektief De Koppelpoort uit Amersfoort is dat niet mogelijk, omdat er veel verschillende leveranciers (16) zijn. In Amersfoort gebruikt men daarom een zelf geschreven programma.

Welke producten je kunt bestellen, hangt af van de boeren waar je bestelt. Als je een goed contact hebt met de boer zou je op den duur misschien zelfs kunnen aangeven welke groente of fruit je graag geteeld zou willen hebben. Dit is meer de gewoonte bij een Pergola-associatie of CSA, waarbij een groep consumenten samen de verantwoordelijkheid deelt voor het voortbestaan van een boerenbedrijf. De consumenten delen in de oogst als deze meevalt, maar ook als deze tegenvalt, en elk jaar wordt het teeltplan met alle deelnemers aan de CSA besproken.

Regelmaat van de bestellingen

Het doel van het VersVoko is om de deelnemers te voorzien in hun dagelijkse behoefte aan groente, fruit en eventuele andere verswaren. Om dit mogelijk te maken zou er wekelijks een bezorging plaats moeten vinden. Als je net opstart, is een wekelijkse bestellingsronde misschien wat veel. Je kunt daarom ook beginnen met maandelijkse of twee-wekelijkse bestellingen en kijken of je dit later kunt uitbreiden. Bij VoedselTeams België worden de bestellingen tweewekelijks geplaatst en elke week bezorgd. Dit scheelt in tijd voor het opnemen voor de bestellingen, terwijl er toch elke week groente en fruit geleverd wordt. Het VersVoko zal zelf moeten bepalen hoe ze dit wil organiseren.

Bestelprogramma's

– Google documents

Een handige manier om bestellingen bij te houden, is via een document waar alle deelnemers makkelijk bij kunnen. Dit kan bijvoorbeeld via google.docs. Je kunt een gmail-account voor de VersVoko aanmaken en daar vervolgens elke bestelronde een lijst plaatsen waarop alle deelnemers

hun bestelling kunnen doorgeven. Een gmail-account bevat een 'documenten'-functie waarmee je documenten kunt delen. Hierop kunnen meerdere mensen inloggen en hun bestelling doorgeven. Een nadeel van het gebruik van google.docs is, dat je als VersVoko afhankelijk bent van een groot privacyschendend bedrijf.⁶

– *Software voor voedselcoöperaties*

Sommige bestaande VersVoko's hebben een programma waarmee de bestellingen, de betalingen en/of de deelnemersadministratie gedaan kunnen worden, of ze zijn bezig met het ontwikkelen ervan. ASEED wil graag dat er software beschikbaar komt die nieuwe en bestaande VersVoko's kunnen gebruiken. Daarom is ASEED bezig met het inventariseren en opstarten van de ontwikkeling van deze software. Op termijn zal deze beschikbaar komen. Houd hiervoor de website www.versvoko.nl en de nieuwsbrief (aanmelden via versvoko@aseed.nl) in de gaten.

Bestellingen ophalen of ontvangen

De bestelling is geplaatst en de ophaaldag voor de VersVoko-deelnemers is bepaald, maar hoe komen de bestelde producten op het ophaalpunt aan? Dat kan door ze zelf op te halen bij de boer of door ze te laten bezorgen. Sommige boeren komen misschien toch al in de buurt en kunnen de producten daarom langsbrengen. In andere gevallen kan een bestelling met een (bak-)fiets of via het openbaar vervoer worden opgehaald. Als het veel of ver weg is, dan kan iemand van het VersVoko zelf met een auto of busje de bestellingen halen. Het is belangrijk om goed na te denken over efficiënt vervoer om het brandstofgebruik zo minimaal mogelijk te houden.

Op de locatie waar de bestellingen worden verzameld en opgehaald door de deelnemers, moet de bestelling verdeeld worden (of alleen in ontvangst genomen, als de boer zelf pakketten maakt). Als de deelnemers hun spullen afhalen, moet de locatie bereikbaar zijn. Dat kan door te werken met beperkte ophaaltijden waarbij het de taak van een van de deelnemers is om de deur te openen en af te sluiten. Het voordeel zo'n vast tijdstip is dat het een sociale gebeurtenis wordt en de deelnemers elkaar vaker tegenkomen en beter leren kennen. Een alternatief is om te werken met een verstoppe sleutel of cijferslot.

Het is belangrijk dat er gebeld kan worden met een verantwoordelijke voor het

---

⁶ Zie voor een aantal voorbeelden, onder meer <http://www.nrc.nl/nieuws/2012/08/09/google-krijgt-recordboete-opgelegd-225-miljoen-voor-schending-privacy/>, http://www.security.nl/artikel/36682/Google_hard_gestraft_wegens_privacyschending.html <http://www.automatiseringgids.nl/nieuws/2012/09/nieuwe-privacy-rgels-google-vallen-slecht-bij-eu>

geval er iets mis is met een bestelling. Zorg er daarom voor dat de telefoonnummers van de verantwoordelijken bekend zijn.

5. Betalingen

Betalingen kunnen contant of via de bank worden geregeld. Beide manieren hebben voor- en nadelen. Het voordeel van contant betalen is dat er geen bankrekening nodig is en de betaling meteen bij het ophalen van de groente kan gebeuren. Het nadeel is dat er een kassa met wisselgeld aanwezig moet zijn en dat iemand dit geld moet overhandigen aan de boer.

Het voordeel van betalingen via de bankrekening is dat er geen wisselgeld nodig is. Het nadeel is dat er gecontroleerd moet worden of de bestellingen op tijd zijn betaald en dat er een bankrekening nodig is.

Het is ook mogelijk om een online betaalsysteem te gebruiken, zoals PayPal. Voor dergelijke betaalsystemen moet je over het algemeen betalen. Vaak wordt er per betaling een klein bedrag in rekening gebracht.

Geldbuffer opbouwen

Om ervoor te zorgen dat het VersVoko een kleine buffer opbouwt, kun je besluiten om lidmaatschapsgeld te vragen en/of om een marge op de bestellingen te berekenen. Ook dit kan weer op verschillende manieren. Je kunt ervoor kiezen om per productcategorie of per leverancier andere marges te regelen (bijvoorbeeld omdat de afstand tot een leverancier erg groot is), maar ook om juist één bepaald tarief te rekenen voor alle producten. Naast de transportkosten kan zo'n marge worden gebruikt voor handige investeringen zoals een goede weegschaal of het maken van promotiemateriaal.

6. Taakverdeling

Binnen je groep organiseer je de bestellingen, de betalingen, het ophalen van de producten en de afhaalmomenten voor de deelnemers. Binnen een kollektief wordt van alle deelnemers verwacht dat zij meehelpen met het uitvoeren van alle taken. Ook van de kleine of bijzondere taken, zoals het updaten van de website, het organiseren van een feestje of bezoek aan de producent. In de opstartfase van de VersVoko zul je waarschijnlijk meer tijd kwijt zijn dan wanneer de groep

routine heeft opgebouwd.

Tijdens ophaaldagen is het mogelijk dat er nieuwe deelnemers bijkomen. Zorg er altijd voor dat je de contactgegevens van iedereen verzamelt.

Een VersVoko kan op verschillende manieren worden georganiseerd, bijvoorbeeld door voor elk van de taken een team samen te stellen met redelijk vaste samenstelling. Of juist door het opstellen van een roulatieschema waarbij ieder bijvoorbeeld een keer in de maand een taak uitvoert. Taken die je kunt onderscheiden zijn:

- bestellingen
- betalingen en administratie
- ophalen/ ontvangen van de bestellingen
- klaarzetten van de bestellingen voor de ophaaldag
- verwelcoming van de deelnemers met koffie & thee, en het verwelkomen van nieuwe deelnemers en uitleg geven
- opruimen na de ophaaldag
- promotie
- organiseren van een diner of een uitje naar de boer
- website onderhouden

7. Financiële en juridische aspecten⁷

Op een gegeven moment komt bij deelnemers aan een VersVoko vaak de vraag op of je eigenlijk belasting moet betalen, of je wellicht een rechtspersoon zou moeten worden om aansprakelijkheid van personen te voorkomen of omdat je een bankrekening op naam van het VersVoko wilt openen.

Belasting

Vennootschapsbelasting

Als je ondernemer bent moet je vennootschapsbelasting betalen. Een ondernemer ben je als je met behulp van een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid deelneemt aan het economische verkeer om winst te behalen. Ook als je doel niet het behalen van winst is, maar dit wel structureel gebeurt kan er sprake zijn van een onderneming. Je kunt vrijgesteld zijn van het betalen van vennootschapsbelasting als je een ANBI-status hebt (Algemeen Nut Beogende Instelling) of een stichting/vereniging bent waarbij de behartiging van een sociaal belang op de voorgrond staat. In de meeste gevallen is het doel van een VersVoko niet het behalen van winst en zou daarom geen

---

⁷ Gebaseerd op stukken van Ernst&Young, voor de complete tekst neem contact op met versvoko@aseed.nl

vennootschapsbelasting hoeven te worden betaald.⁸

Omzetbelasting ofwel BTW

BTW of omzetbelasting moet worden betaald wanneer er een duurzame deelname aan het economisch verkeer is. Het maakt voor het betalen van omzetbelasting niet uit of er winst gemaakt wordt of niet. Afhankelijk van hoe een VersVoko werkt is de kans aanwezig dat je als VersVoko BTW moet betalen:

- als de leverancier de producten levert aan het VersVoko en deze de producten in eigen naam doorverkoopt aan de leden dan moet het VersVoko ervoor zorgen dat er BTW over wordt betaald; het VersVoko heeft dan ook een BTW-vrijstelling waardoor de kosten nul kunnen zijn, wel moet er een BTW-boekhouding worden bijgehouden;
- als de leverancier de producten direct aan de leden levert zonder tussenkomst van het VersVoko dan is de leverancier verantwoordelijk voor het rekenen van BTW (6%) aan de ontvangers; wel kan het zijn dat het VersVoko voor haar bemiddeling een bedrag ontvangt, over dit bedrag zou BTW van 21% moeten worden gerekend aan de leveranciers.

Rechtsvorm⁹

Er zijn verschillende manieren waarop je een VersVoko een rechtsvorm kan geven. Wat het beste bij je past verschilt van situatie tot situatie. Een paar mogelijke opties zijn: vereniging, coöperatie of stichting. Om een rechtspersoon als deze op te richten is het noodzakelijk om bij een notaris statuten vast te laten leggen en je vervolgens in te schrijven bij de Kamer van Koophandel. Dit kost in de regel een paar honderd euro en elk jaar een paar tientjes om de inschrijving bij de KvK te handhaven. Als je overweegt een rechtspersoon op te richten is het goed om dit in je achterhoofd te houden.

Vereniging

Een vereniging heeft ten minste 2 leden, de hoogste macht ligt bij de ledenvergadering die in het algemeen ook het bestuur benoemt. Bij een

---

⁸ Er kunnen geen rechten aan deze tekst worden ontleend, neem bij twijfel altijd contact op met de Belastingdienst of een jurist.

⁹ Zie voor meer informatie ook de website van de Kamer van Koophandel, <http://www.kvk.nl/ondernemen/rechtsvormen/overzicht-van-alle-rechtsvormen/?refererAliasStat=rechtsvormen>

vereniging hebben alle leden in principe 1 stem.

Coöperatie

Een coöperatie is een speciaal soort vereniging. Er zijn twee soorten, een bedrijfscoöperatie en een ondernemerscoöperatie .

In een bedrijfscoöperatie werken ondernemers op bepaalde punten samen. De coöperatie behartigt de belangen van de leden. Een voorbeeld is een boerencoöperatie die samen de verwerking van graan tot brood regelt.

Een ondernemerscoöperatie bestaat bijvoorbeeld uit een aantal ZZP-ers die samen aan een project werken.

Stichting

Een stichting heeft een bestuur en geen leden. Het doel van een stichting is vastgelegd in de statuten. Omdat een VersVoko deelnemers heeft die samen het VersVoko draaien, is een stichting niet een heel logische keuze.

Met al deze rechtsvormen kan je een onderneming drijven en kun je verplicht zijn om vennootschapsbelasting en/of omzetbelasting te betalen.

Aan tafel!

Tenslotte is het heel belangrijk om te genieten van het eten dat je hebt besteld! Daarom is het leuk om recepten uit te wisselen en meer over de teelt van groenten en fruit te leren van de producenten of van je mede-VersVokoleden. Ga eens langs op de boerderij of organiseer een streekmaaltijd. Ook hiermee helpt ASEED graag mee organiseren.

Achtergrondinformatie landbouw – waarom een VersVoko?

Het huidige landbouwsysteem, gericht op grootschalige productie, heeft grote schadelijke gevolgen voor milieu, mens en economie. VersVoko's bieden een duurzaam en sociaal alternatief voor de voorziening in onze dagelijkse voedselbehoefte. Maar wat is er dan allemaal mis met onze reguliere voedselvoorziening? Hieronder kun je lezen wat de gevolgen zijn van ons huidige voedselvoorzieningssysteem.

Milieu

Het huidige intensieve, industriële landbouwsysteem is één van de belangrijkste oorzaken van milieuproblemen zoals bodemdegradatie en -erosie, verzilting, verlies aan biodiversiteit, vervuiling en uitputting van zoetwaterbronnen en ontbossing. Daarnaast draagt het systeem bij aan klimaatverandering wat zelf op haar beurt een bedreiging vormt voor alle soorten landbouw.

Landbouw en Klimaatverandering

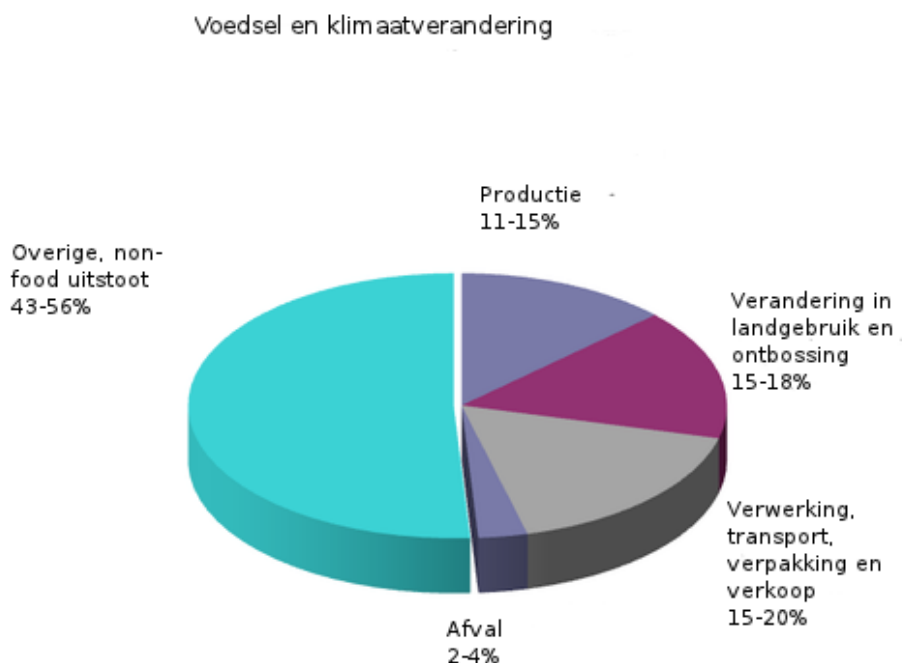
Landbouw draagt bij aan klimaatverandering, wat zelf weer een bedreiging vormt voor de landbouw. Niet alle soorten landbouw dragen evenveel bij, vooral grootschalige, industriële landbouw draagt bij, terwijl kleinschalige agro-ecologische landbouw minder bijdraagt.¹⁰ Bij het toepassen van kunstmest (en ook natuurlijke mest) neemt het aantal micro-organismen, bacteriën die stikstof eten, toe. Dit leidt ertoe dat er meer organisch materiaal wordt afgebroken waardoor de opslag van organisch materiaal in de bodem wordt verminderd en er meer broeikasgassen worden uitgestoten. Daarnaast gaat de groei van deze bacteriën te koste van schimmels die juist kunnen bijdragen aan de opslag van koolstof in de bodem, waardoor het effect verergerd wordt.¹¹ Ook voor de

---

10 Lin, B.B. et al (2009) 'Effects of Industrial Agriculture on Climate Change and the Mitigation Potential of Small-scale Agro-ecological Farms' New World Agriculture and Ecology Group report. Via <http://bc.barnard.edu/~kmcguire/pdfs/Lin%20et%20al.%202011.pdf> (10-02-2012);

11 GRIST (2010) New Research: Synthetic Nitrogen Destroys Soil Carbon, Undermines Soil Health. Via <http://grist.org/food/2010-02-23-new-research-synthetic-nitrogen-destroys-soil-carbon-undermines/> (15-01-2012). Lin, B.B. et al (2009) 'Effects of Industrial Agriculture on Climate Change and the Mitigation Potential of Small-scale Agro-ecological Farms' New World Agriculture and Ecology Group report. Via <http://bc.barnard.edu/~kmcguire/pdfs/Lin%20et%20al.%202011.pdf> (10-02-2012);

winning van grondstoffen voor en de productie van kunstmest en pesticiden is veel energie nodig en worden broeikasgassen uitgestoten, evenals bij het gebruik van machines en bij de verwerking. In het huidige systeem is er naar schatting ongeveer 10 kcal aan energie nodig om 1 kcal aan voedselenergie te produceren.¹² Volgens een recente studie van GRAIN¹³ is landbouw verantwoordelijk voor 44-54% van de totale uitstoot van broeikasgassen. Zie onderstaand diagram voor de verdeling en lees verder op <http://www.grain.org/article/entries/4357-food-and-climate-change-the-forgotten-link> voor een volledige uitleg. Daarnaast reizen gewassen grote afstanden voor ze van de producent bij de consument aankomen, gemiddeld zo'n 2000 kilometer.

Een kleinschalige, agro-ecologische en/of biologische landbouw kan het energieverbruik en de uitstoot van broeikasgassen verminderen.

Tevens kunnen consumenten de uitstoot verminderen door producten te kiezen die minder afstand hoeven af te leggen, en door lokale producten en seizoensproducten te kiezen. Daarnaast kan er veel worden gewonnen door (de mate van) verpakking, koeling en verwerking te beperken. Belangrijker is echter

¹² http://www.aseed.net/pdfs/Brochure_Op_weg_naar_voedselsoevereiniteit_%28ASEED%29.pdf

¹³ GRAIN (2011) Food and Climate Change: the Forgotten Link. Via <http://www.grain.org/article/entries/4357-food-and-climate-change-the-forgotten-link> (15-02-2012).

ook dat mensen nadenken over wat ze eten. Uit een recente studie de impact van voedselproductie -en transport op klimaatverandering uit 2008¹⁴, en ook uit de studie voor de mogelijkheden voor Almere om zelfvoorzienend te zijn¹⁵, blijkt, dat het veranderen van je eetpatroon, het verminderen van de vlees- en zuivelconsumptie een veel grotere impact heeft op de CO₂-uitstoot dan lokaal consumeren. Daarom is het belangrijk om, als je veel waarde hecht aan het verminderen van je CO₂-uitstoot, ook binnen VersVoko na te denken over welke producten je wilt aanbieden.

VersVoko's dragen bij aan minder uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen, doordat ze de afstand, verpakking en verwerking verminderen en daarnaast een duurzame landbouw stimuleren.

Diversiteit en variatie op tafel: goed voor biodiversiteit

Van de duizenden verschillende groente- en fruitrassen die aan het begin van de eeuw verbouwd werden, zijn er vandaag de dag nog slechts enkele tientallen commercieel verkrijgbaar. Het is echter van belang dat zoveel mogelijk van de traditionele rassen behouden blijven, want zij zijn het best afgestemd op lokale omstandigheden (klimaatomstandigheden, bodemgesteldheid, ziekten) en bieden meer zekerheid en meer mogelijkheden dan rassen die voor de bulk veredeld zijn.

Toch lijkt ons moderne voedselsysteem geen behoefte te hebben aan die diverse traditionele producten. Het veredelen is tegenwoordig vooral gericht op een maximale toepasbaarheid van een gewas en een zo hoog mogelijke opbrengst per hectare. Het ontwikkelen en veredelen van lokale, traditionele rassen gebeurt daarentegen mondjesmaat, want de meeste boeren in Nederland beheersen de kunst van het veredelen niet meer en kopen hun zaden in bij zaadbedrijven. Een ander aspect is dat supermarkten en de voedselverwerkende industrie eisen stellen aan de vorm, kleur, grootte en gewicht van producten. Groente en fruit moeten er overal en in elk seizoen hetzelfde uitzien en hetzelfde smaken. Dit komt de variatie niet ten goede en zorgt voor meer afval, omdat een boer 'afwijkende' producten niet kan verkopen.

Met een VersVoko kun je hierin verandering brengen. VersVoko's bieden de

---

14 http://www.cit.cmu.edu/media/press/2008/pr_08_apr18a.html

15 http://www.agomere.wur.nl/NR/rdonlyres/E750E145-E2AA-4B68-9D4F-4C24DC0FCA5F/116915/Voedselkilometers_smallestFileSize.pdf

mogelijkheid om bij kleine tuinders exclusieve gewassen te bestellen, zonder dat deze een universeel uiterlijk moeten hebben. Daarnaast vinden kleine boeren en tuinders het vaak leuk om op aanraden van hun klanten de teelt van nieuwe rassen uit te proberen.

Nieuwe en hervonden rassen komen smaak en diversiteit ten goede, zowel op het land als op tafel.

Genetisch Gemodificeerde Organismen (GGO's)

Genetisch gemodificeerde organismen, ofwel GGO's zijn gewassen waarbij een of meerdere gen(en) van een eigen of andere soort zijn ingebracht (cisgenese of transgenese respectievelijk). Het is niet zeker of GGO's gezond zijn. Daarnaast leggen GGO's de controle over zaad bij bedrijven omdat er patenten op aangevraagd kunnen worden. Hierdoor verliest de boer controle en is hij duurder uit. Ten slotte tasten GGO's de biodiversiteit aan en wordt de keuze van zowel boer als consument beperkt, omdat bij grootschalige toepassing van GGO's co-existentie steeds moeilijker wordt.¹⁶

GGO's mogen niet gebruikt worden in de biologische landbouw. In de gangbare teelt mag dat wel, maar er is nu nog geen sprake van teelt van GGO-gewassen (behalve op proefvelden).¹⁷ De kans bestaat dat dit wel zo zal zijn op de middellange termijn. In een klein land als Nederland is het gevaar van besmetting van de biologische gewassen door GGO-varianten vrij groot, omdat pollen (stuifmeel) door insecten en wind worden verspreid. VersVoko's stimuleren een duurzame landbouw zonder gebruik van GGO's, zodat de kans op besmetting afneemt en het gevaar voor de biodiversiteit in ieder geval lokaal kan worden vermeden.¹⁸

VersVoko zijn op het gebied van natuur en milieu goed voor:

- Minder CO₂-uitstoot en klimaatverandering.
- Meer biodiversiteit.
- Geen genetische vervuiling
- Geen gifvervuiling.
- Minder watergebruik.
- Minder erosie/degradatie van de bodem.

- door mee te doen met een VersVoko stimuleer je lokale duurzame

¹⁶ <http://www.aseed.net/new/nl/gentech/achtergrond/923-arguments-against-gm>

¹⁷ Zie voor een overzicht van de nadelen van landbouw met GGO's <http://www.aseed.net/new/nl/gentech/achtergrond/923-arguments-against-gm>

¹⁸ Zie voor meer informatie over GGO's, de website www.gentech.nl

landbouw met minder schadelijke gevolgen voor natuur en milieu.

Sociale gevolgen

In de afgelopen dertig jaar is de landbouw in de geïndustrialiseerde samenleving enorm veranderd. De huidige industriële landbouw heeft het traditionele boerenbedrijf bijna om zeep geholpen. Industriële landbouw is een landbouw gedomineerd door grote bedrijven, met monoculturen en gewassen die afhankelijk zijn van externe inputs (fossiele brandstoffen, chemie, machines). Door de verhevigde concurrentiestrijd en het toenemend inzetten op productiegroei vindt er steeds meer schaalvergroting plaats, zijn de investeringen steeds duurder en kunnen steeds meer boeren niet “mee komen” en haken ze af. Van een agrarische samenleving zijn we in recordtijd omgeschakeld naar een samenleving waar minder dan 5 procent van de bevolking nog kan leven van de landbouw. En de gemiddelde consument is steeds verder van de voedselproductie af komen te staan.

In Nederland zijn in 2011 27.000 boeren minder actief dan in 2000. Dit is een daling van 28%. Tussen 2010 en 2011 verdwenen bijna 6 boerenbedrijven per dag. De hoeveelheid grond die in gebruik is, is echter vrijwel gelijk gebleven.¹⁹ Dit illustreert de schaalvergroting in de Nederlandse landbouw.

Traditionele en lokale kennis over voedselproductie gaat hierdoor verloren en de boer komt hierdoor steeds verder van de mensen die zijn producten eten te staan.

In Nederland zijn nog wel kleinschalige boerenbedrijven die stand houden en die op ecologische en/of biologische wijze telen. Deze boeren onderhouden het landschap en hebben de potentie om in contact te blijven (of te komen) met hun afnemers.

In de afgelopen 10 jaar is de consumptie van biologische producten verdubbeld naar een omzet van ruim 750 miljoen euro. Terwijl het totale aantal boeren afneemt, neemt het aantal biologische boeren juist toe.²⁰ Biologische boeren werken vaak kleinschaliger, zonder gif en zonder gentech en dat heeft voordelen voor milieu, gezondheid, diversiteit en dierenwelzijn. Over het algemeen bieden de agro-ecologie en permacultuur nog meer voordelen. Kijk daarom bij het

¹⁹ <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/landbouw/publicaties/artikelen/archief/2011/2011-boerenbedrijven-2011-art.htm> en <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=80783NED&D1=0&D2=a&D3=0&D4=0,5,%281-2%29,%281-1%29,1&HDR=G2,G3&STB=T,G1&CHARTTYPE=3&VW=T>

²⁰ http://www.bionext.nl/sites/default/files/biotrends_2011_lr.pdf

zoeken naar producenten niet alleen naar bedrijven die een ecologisch keurmerk (zoals SKAL) hebben, maar ook naar boeren die agro-ecologische methoden of permacultuur toepassen.

Biologische producten worden voor het grootste deel in de supermarkt gekocht (ongeveer 45%), daarna volgt de verkoop in speciaalzaken (zoals natuurvoedingswinkels) (ongeveer 35%). De directe afzet door boeren op boerenmarkten en via het internet is goed voor ongeveer 7% van de verkoop.²¹

De verkoop van biologische waar in de supermarkt is op zich geen slechte ontwikkeling, maar het draagt niet wezenlijk bij aan het stimuleren van de lokale economie noch aan het versterken van de band tussen consument en producent. Door samen te werken kunnen consumenten ervoor zorgen dat de directe afzet van de boer of tuinder kan groeien, zodat de band tussen producent en consument hersteld wordt. De consument krijgt zo verse, gezonde en betaalbare producten en de producent een betere prijs.

Ook in ontwikkelingslanden zijn er negatieve gevolgen door het opdringen van 'ons' industriële en kapitalistische voedsel -en landbouwsysteem, onder andere door de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds. Veelal geconfronteerd met schulden uit het verleden konden die landen niet anders dan leningen accepteren, onder voorwaarde van markt-openstelling en economie-hervorming. De landbouw werd op de export gericht en het gebruik van veel inputs, zoals kunstmest en pesticiden. Veel lokale markten verdwenen en de verkoopprijzen gingen omlaag, waardoor de productiekosten van (kleinschalige) boerenbedrijven stegen. Tegelijkertijd was er sprake van valse concurrentie door goedkope, gesubsidieerde producten vanuit het Noorden. Veel kleine bouwden schulden op en leden daardoor honger. Een groot aantal kon het niet meer bolwerken en trok naar de stad waar ze in sloppenwijken terecht kwam. Wanneer meer mensen hier hun voedsel weer lokaal kopen, kan dat helpen de druk op de ontwikkelingslanden te verlagen en is het voor de boeren daar weer mogelijk om in de eigen voedselbehoefte te voorzien en om anderen te bedienen via lokale markten. Zo kunnen VersVoko's bijdragen aan een betere sociale situatie in ontwikkelingslanden.²²

---

21 Idem, overige verkoop komt van verkoop in restaurants en catering (ongeveer 12%).

22 Als de handel op een andere manier geregeld is, kunnen producenten in ontwikkelingslanden wel baat hebben bij internationale handel. Producten die hier niet groeien, zoals koffie en chocola, kunnen op een rechtvaardige manier verhandeld worden. Kiezen voor internationale handel moet alleen niet ten koste gaan van de voedselvoorziening voor de lokale bevolking. Een voorbeeld van een koffie-kollektief waar de bewoners profiteren van handel is hier te vinden http://tangoitalia.com/zapatistas/cafe-libertad_en.htm.

VersVoko dragen bij aan een sociale landbouw:

- VersVoko-deelnemers weten waar hun eten vandaan komt.
- Meer afzet zekerheid voor kleine boeren.
- Bijdrage aan een leefbaar ruraal land.
- Leegloop op het rurale land voorkomen.
- Geen uitbuiting door grootschalige intensieve landbouw.
- Werken aan lokale (voedsel-)kennis.
- Minder honger.

- door mee te doen met een VersVoko herstel je de verbinding tussen stad en land, en wordt voedselproductie weer menselijk en sociaal

Economische gevolgen

Door de overheersing van de zadenmarkt, de handel, de voedselverwerking en de voedselverkoop door een handvol zeer grote internationale bedrijven, zoals Monsanto, Syngenta, Cargill, BASF, Unilever, Nestlé, Walmart en Ahold, wordt het steeds moeilijker voor kleine producenten om een inkomen te halen uit de landbouw. Door hun marktpositie kunnen verwerkers en supermarkten lage prijzen afdwingen bij boeren. Deze grote bedrijven hebben door hun positie veel invloed op het beleid waardoor hun positie enorm is versterkt en bijna de gehele voedselketen onder invloed staat van het 'agro-industriële complex'.

Deze machtige bedrijven strijken het grootste deel van de winsten op, terwijl de meeste boeren te weinig ontvangen voor hun gewassen en de consumenten teveel betalen. Daarbij zijn veel kosten (milieu, klimaat, biodiversiteit, grondstoffen, energie) niet in de supermarktprijzen opgenomen, kosten waardoor uiteindelijk de burger voor opdraait.

Een recente ontwikkeling is een toename in het speculeren met landbouwproducten en landbouwgrond op de financiële markten. Het handelen in toekomstige oogsten kan leiden tot prijsstijgingen en vooral fluctuerende prijzen van bijvoorbeeld maïs en soja. Door het gebruik van en speculeren met voedselgewassen voor biobrandstof is dit effect nog groter.

De bovengenoemde sociale gevolgen van het opdringen van het industriële landbouwsysteem in het Zuiden hebben ook een economische component. Het

dumpen van goedkope gesubsidieerde producten, mogelijk gemaakt door de verplichting om tariefmuren af te bouwen, heeft eraan bijgedragen dat lokale markten ontwricht zijn. Boeren zijn voor hun afzet hierdoor afhankelijker geworden van afzet in het buitenland en zijn ook speciale gewassen gaan verbouwen voor de export. Een goed voorbeeld hiervan is katoen. In India wordt katoen door kleine boeren verbouwd, die soms zulke hoge schulden opbouwen dat ze zelfmoord plegen omdat ze geen andere uitweg meer zien. Een ander voorbeeld is soja. Dit wordt op grote schaal hier geïmporteerd voor ons vee. De sojateelt heeft zeer negatieve gevolgen in de landen waar het verbouwd wordt: het ontwricht gemeenschappen omdat ze verdreven worden van hun land, het draagt bij aan ontbossing en doordat er veel gif wordt gespoten heeft het negatieve gezondheidsgevolgen voor mens en milieu. Ook daarvoor geldt dat wanneer mensen hier hun voedsel weer lokaal kopen, dat de mensen daar weer hun lokale markten en economieën kunnen opbouwen met betaalbaar en goed voedsel en met minder honger.

VersVoko's dragen bij aan de lokale economie:

- bijdrage aan de lokale rurale economie.
- geen bijdrage aan de speculatie met landbouwproducten.
- geen bijdrage aan de monopolisering van zadenmarkt, voedselverwerking en verkoop.
- mogelijkheid om lokale markten op te bouwen.
- minder dumping.

- door mee te doen met een VersVoko steun je een lokale duurzame economie

Voedselzekerheid en Voedselsoevereiniteit

VersVoko's zijn een manier om bij te dragen aan voedselsoevereiniteit. Voedselsoevereiniteit gaat verder dan voedselzekerheid. Voedselzekerheid is door de FAO²³ gedefinieerd als een situatie waarin alle mensen op alle tijden fysieke en economische toegang hebben tot voldoende, veilig en voedzaam voedsel om in hun dieet en voedselpreferenties te voorzien zodat mensen een actief en gezond leven kunnen leiden. Voedselsoevereiniteit is het recht van mensen op gezond en cultureel passend voedsel, geproduceerd op ecologisch verantwoorde en duurzame wijze, in een voedsel- en landbouwsysteem dat door de mensen zelf wordt vormgegeven. Voedselsoevereiniteit geeft mensen het

---

23 Food and Agriculture Organisation van de Verenigde Naties

recht zelf hun voedsel en landbouwsysteem vorm te geven, terwijl bij voedselzekerheid er een externe partij is die het moet garanderen.

Voedselsoevereiniteit biedt een alternatief voor het huidige, dominante industriële voedsel- en landbouwsysteem.

Voedselsoevereiniteit staat voor een transparante handel die een rechtvaardig inkomen garandeert voor iedereen en consumenten het recht geeft te beslissen over hun eigen voedsel. Het waarborgt de rechten van hen die voedsel produceren om grond, gebieden, water, zaden, vee en biodiversiteit te beheren en te gebruiken.

VersVoko's herstellen het contact tussen boer en consument zodat ze samen vorm kunnen geven aan hun landbouw- en voedselsysteem. Boeren ontvangen een redelijke prijs en consumenten betalen niet teveel. Meer informatie over voedselsoevereiniteit is te vinden in de brochure 'Op weg naar voedselsoevereiniteit: een ander voedselsysteem bouwen is mogelijk'. Deze brochure is te vinden op de website van ASEED, [http://www.aseed.net/pdfs/Brochure_Op_weg_naar_voedselsoevereiniteit \(ASEED\).pdf](http://www.aseed.net/pdfs/Brochure_Op_weg_naar_voedselsoevereiniteit_(ASEED).pdf).

Bijlagen

Bijlage 1: Voorbeeld criteria – gebaseerd op de criteria voor producenten van de VokoMokum VersGroep

1. ***Groenten, fruit, en zuivel moeten biologisch zijn in de geest van SKAL, maar hoeven niet gecertificeerd te zijn.***

Waar we zelf inkopen bij producenten is certificering (controle) niet nodig; certificering maakt het product onnodig duur en geeft ons en de boer minder vrijheid. Wel maken we producenten in een persoonlijk gesprek duidelijk wat onze eisen zijn. Wanneer dat de producent bevalt, ondertekent hij/zij een schriftelijke verklaring dat hij/zij zich aan onze eisen houdt. Belangrijkste eisen (uit SKAL):

Plantaardige productie

- Zonder pesticiden (alleen gebruiken bij acuut gevaar voor de teelt).
- Zonder kunstmest (in geringe mate toegestaan indien noodzakelijk voor gewassenteelt).
- Zonder genetisch gemanipuleerde organismen.
- Biologisch pootgoed, plantgoed en zaaizaad.
- Gangbaar en biologisch mogen niet naast elkaar worden geteeld/geproduceerd, tenzij er binnen 5 jaar wordt overgeschakeld op geheel biologisch.
- Op het perceel moet minimaal 2 jaar biologisch geteeld zijn; alleen het EKO-keurmerk toepassen op derdejaars- of meerjaarsproducten.

Veehouderij

- Dieren moeten max. 1 jr omschakelen.
- De behuizing moet goed zijn met oog op dierenwelzijn, dit wil zeggen dat dieren soorteigen gedrag kunnen vertonen en er veel ruimte, licht en stro is.
- Een ziek dier bij voorkeur eerst behandelen met homeopathische geneesmiddelen. Als deze niet blijken te werken, dan pas gangbare geneesmiddelen gebruiken en ook dubbele wachttijd hanteren voor verkoop van de dierproducten.
- In- en verkoop van goederen administreren.
- Dieren worden gevoed met biologisch voer, maar in sommige gevallen zijn

- kleine hoeveelheden gangbaar en toevoegingen toegestaan.
- Dieren moeten van biologische fokbedrijven afkomstig zijn.
- Veevoer moet zoveel mogelijk van het eigen bedrijf komen, eventueel aangevuld via bedrijven uit de regio.

2. *Streven naar regionaal voedselpakket: producten die regionaal verbouwd worden (ca. 100 km): groenten, fruit, zuivel en vlees.*

- Transport zoveel mogelijk CO₂-neutraal (per fiets). Bij vervoer per auto streven naar minimale CO₂-uitstoot per eenheid product (bijv bulkvervoer naar markt).
- In onze regio (Noord-Holland) bevindt zich veel veen, de ‘veenweidegebieden’. Dit land is te nat om voor iets anders dan beweiding te worden gebruikt. Een goede bedrijfsvoering in de melkveehouderij kan een gezonde bodem opleveren die het water reinigt en een gevarieerd ecosysteem oplevert (bodemleven, weidevogels, sloten vol beestjes, kruidenrijk grasland). Behalve melk en boter levert dit landgebruik ook vlees op (van de stieren). De productie van rundvlees uit de streek kan duurzaam zijn indien er geen of heel weinig krachtvoer (soja uit Zuid-Amerika) wordt toegediend. Daarbij kijkt VokoMokum naar het veevoer (bij voorkeur ruwvoer van het eigen bedrijf afkomstig), beweiding (koeien lopen van maart tot oktober buiten) en mestgebruik (bijvoorkeur bovengronds uitrijden ipv. injecteren in de grond. Dit laatste is nu nog verboden, maar de Vereniging voor Behoud van Boer en Milieu (www.vbbm.nu) voert met succes actie tegen dit verbod. In Noord-Holland zijn ook boeren die aan CONO leveren (melkfabriek) mogelijk interessant als potentiële producent voor VokoMokum vanwege het programma Caring Dairy (www.duurzaamboerblijven.nl). We nemen alleen af van boeren die aangesloten zijn bij een van deze organisaties of programma’s.²⁴

3. *Producten worden tegen eerlijke prijzen ingekocht: dus liefst direct van de producent*

4. *Producenten zijn bereid met wisselende bestellingen, afhaal in het weekend en contante betaling om te gaan.*

---

²⁴ Wanneer er naast zuivel ook vlees wordt afgenomen, moet veel strikter op de hygiëne worden gelet, zo moet vlees altijd gekoeld blijven, bij Vokomokum is er daarom uiteindelijk voor gekozen geen vlees aan te bieden.

Plantage Doklaan 12a
1018 CM Amsterdam
The Netherlands

tel: +31-(0)20-6682236_e-mail: info@aseed.net
www.aseed.net

Wat is ASEED Europe?

ASEED Europe is een organisatie die zich inzet voor het milieu en sociale rechtvaardigheid.

De afgelopen jaren waren onze campagnes en projecten vooral gericht op een eerlijkere en ecologisch georiënteerd landbouw -en voedselsysteem. Zo voerden we campagne tegen genetische modificatie in de landbouw, en tegen het groenwassen van 'foute' soja. Daarbij hebben we kennis verspreid over de gevolgen in Zuid-Amerika van het grootschalig importeren van (GM)-soja en ondersteunden we boeren daar en het verzet tegen megastallen hier. Daarnaast zijn we het VersVoko-project begonnen als alternatief voor het huidige voedselsysteem en als concrete invulling voor het bereiken van voedselsoevereiniteit.